

Meer defensie en minder drempels?

Is er een ondergrens aan de omvang van de krijgsmacht?

Onze krijgsmacht kan de territoriale integriteit van het Koninkrijk der Nederlanden niet meer afdoende beschermen tegen een grootscheepse dreiging met militaire middelen. Dit lijkt dramatisch, maar dat is het niet: volgens mensen die het kunnen weten is zo'n dreiging voor het voortbestaan van onze samenleving ook niet waarschijnlijk.

Het exploitatie- maar vooral het investeringsdeel van de Defensiebegroting baart reeds geruime tijd zorgen, die echter pas rondom de formatie van het kabinet Balkenende II volop aan de orde zijn gekomen. De politieke en ambtelijke reactie was voorspelbaar: pijnlijke bezuinigingen en daardoor noodzakelijke reorganisaties, die overigens niet voortkwamen uit een duidelijke, consistente en geïntegreerde visie op een Nederlands buitenlands- en veiligheidsbeleid, afgestemd op NAVO- en EU-beleid. Dit heeft geleid tot een allesoverheersende en veelal van bovenaf opgelegde terugdringing van de kosten uit doelmatigheidsoverwegingen.

Defensie als bureaucratische organisatie is uiteraard voor wat betreft de vredesbedrijfsvoering minder doelmatig dan theoretisch zou kunnen. Maar deze inherente ondoelmatigheid wordt veroorzaakt door de noodzakelijke garantie van operationele effectiviteit. Immers, als het erop aan komt moet de krijgsmacht snel en in een breed spectrum van geweldniveaus kunnen worden ingezet, zonder dat sprake is van onverantwoorde risico's voor het eigen personeel of voor onschuldige der-

den. De mate waarin een zekere ondoelmatigheid geaccepteerd kan of moet worden, blijft natuurlijk aan discussie onderhevig. Anders gesteld: de afweging wat operationeel nog aanvaardbaar is, is een militaire afweging, die echter altijd politieke legitimering behoeft.

De vraag rijst hoe een proces van *ongelimiteerde* bezuinigingen kan worden gestopt of wellicht zelfs kan worden omgekeerd? Een deel van het antwoord op deze vraag ligt in het vergroten van het draagvlak voor de Nederlandse krijgsmacht onder de bevolking, vertegenwoordigd door onze politici. Een ander deel van het antwoord kan gevonden worden in een door het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie opgesteld en gecoördineerd én door de regering vastgesteld integraal, lange termijn veiligheids- en defensiebeleid, dat vervolgens door de Tweede Kamer der Staten-Generaal moet worden gelegitimeerd. Daarna kan dit beleid gelden als basis voor omvang, kwaliteit en inrichting van onze krijgsmacht.

Het laatste deel van het antwoord moet liggen in het ontwikkelen van scenario's waarin onze krijgsmacht moet kunnen optreden. Alleen hiervoor krijgt men dan nog geld, waarvoor slechts middelen kunnen worden aangeschaft die in de voorziene scenario's gebruikt kunnen worden. Het grote voordeel hiervan is dat de zo broodnodige – door bevolking, politici en militairen gedragen – richtinggevende taak/middelen-discussie concreet en (hopelijk)

vrij van politieke, ambtelijke en militaire vooroordelen en bureaupolitieke agenda's kan worden gevoerd, zodat het budget voor het veiligheids- en defensiebeleid langdurig kan worden vastgelegd, waardoor planningszekerheid ontstaat. Hierdoor wordt zeer waarschijnlijk tevens de kans verkleind dat in het verleden noodzakelijk geachte investeringen in militaire middelen en infrastructuur in de nabije toekomst weer moeten worden tenietgedaan door veranderde, korte termijn visies op de inzet van de krijgsmacht.

De Grondwet voorziet in artikel 97 in een krijgsmacht ter verdediging van de belangen van de staat. Wat zijn dan deze belangen? Het antwoord op deze vraag is zo op het eerste oog simpel: bescherming van de territoriale integriteit van Nederland en zijn bondgenoten, bevordering van de (inter)nationale rechtsorde en het verlenen van humanitaire hulp. Maar welke en hoeveel 'krijgsmacht' heb je daarvoor nodig? Beantwoording van deze belangrijke deelvraag is moeilijk, en misschien zelfs onmogelijk geworden door het wegvallen van de door de NAVO gecoördineerde dreiginggeoriënteerde aanpak.

Ook Europese taakspecialisatie lijkt voorlopig nog geen uitkomst te bieden, laat staan een werkelijk geloofwaardige Europese krijgsmacht. Bij een discussie daarover denken sommige (kleinere) Europese landen namelijk nog te vaak dat zij kunnen bezuinigen en dat andere (lees: grotere) landen hun defensietaken zullen overnemen. Hierbij realiseren zij zich blijkbaar onvoldoende dat je internationaal slechts meetelt als je ook bereid bent een evenredig deel van de lasten maar ook de personele risico's te dragen.

Al met al blijft daarmee de omvang van onze krijgsmacht afhankelijk van het nationale politieke ambitieniveau en – zoals we al een aantal jaren hebben gemerkt – biedt dit niet de gewenste en noodzakelijke planningszekerheid. Politieke ambities veranderen immers met de regelmaat van verkiezingen, blijkend uit de veelheid aan elkaar snel opvolgende defensie- en prioriteitennota's van de laatste jaren. Hierdoor zijn deelstudies vaak al verouderd vóórdat Defensie ze kan implementeren.

De belangrijke vraag blijft dus: hoe klein en doelmatig kan en mag een krijgsmacht worden ingericht en georganiseerd om te kunnen blijven beschikken over gegarandeerde effectiviteit in 'het ergste geval'? En hoe wordt deze noodsituatie dan gedefinieerd? Deze vragen kunnen slechts met militaire vakkennis en ervaring worden beantwoord, waarna ze ter besluitvorming moeten worden voorgelegd aan politici.

Als belangrijke stap op weg naar een serieus Europees Veiligheids- en Defensiebeleid lijkt een af te spreken percentage van het bruto nationaal product hierin wellicht uitkomst te bieden. Hierbij zou men dan tevens rekening kunnen houden met een percentage dat vanuit Ontwikkelingssamenwerking komt.

Dit vergt dan wel een bredere maatschappelijke afweging op zoek naar een dynamisch evenwicht tussen risico's en kosten, waarin ook en vooral militairen hun argumenten eerlijk moeten kunnen maar ook durven geven. 'Meer defensie ten koste van minder (verkeers)drempels' moet toch aan het Nederlandse volk kunnen worden uitgelegd?